

Archeologienota

Rupelmonde (Kruibeke) - Ankerstraat

Natasja Reyns

Bornem
2023

Colofon

Rapporten van het archeologisch onderzoeksbureau All-Archeo bv
Erkend archeoloog: All-Archeo bv, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

Auteurs: Natasja Reyns

All-Archeo bv
Woestijnstraat 45
2880 BORNEM

Wettelijk depot nummer
D/2023/12.807/104

© All-Archeo bv

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en /of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever.

All-Archeo bv aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
2	Verslag resultaten bureauonderzoek	5
2.1	Administratieve gegevens	5
2.2	Archeologische voorkennis	6
2.3	Onderzoeksopdracht	10
2.3.1	Vraagstelling en randvoorwaarden	10
2.3.2	Beschrijving geplande werken	10
2.3.3	Werkwijze	14
2.4	Assessmentrapport	14
2.4.1	Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied	14
2.4.2	Historische beschrijving van het onderzochte gebied	21
2.4.3	Het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader	25
2.4.4	Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese	27
2.4.5	Afweging noodzaak verder vooronderzoek	28
3	Samenvatting	30
4	Bibliografie	31
4.1	Publicaties	31
4.2	Websites	31
5	Bijlagen	32
5.1	Archeologische periodes	32

1 Inleiding

Deze archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van de aanvraag van een omgevingsvergunning waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat, de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt en waarbij de percelen helemaal buiten de archeologische zones liggen, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones,¹ zoals bepaald in artikel 5.4.1 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Het onderzoeksgebied valt niet binnen een beschermde archeologische site, noch binnen een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt.²

Alle coördinaten die weergegeven worden, zijn uitgedrukt in Lambert 72, tenzij anders vermeld.

De uitvoering van vooronderzoek zonder ingreep in de bodem gaat steeds de uitvoering van vooronderzoek met ingreep in de bodem vooraf. Het doel van een archeologisch vooronderzoek wordt immers met een minimum aan destructie van het archeologisch erfgoed bereikt.

¹ <https://geo.onroenderfgoed.be>

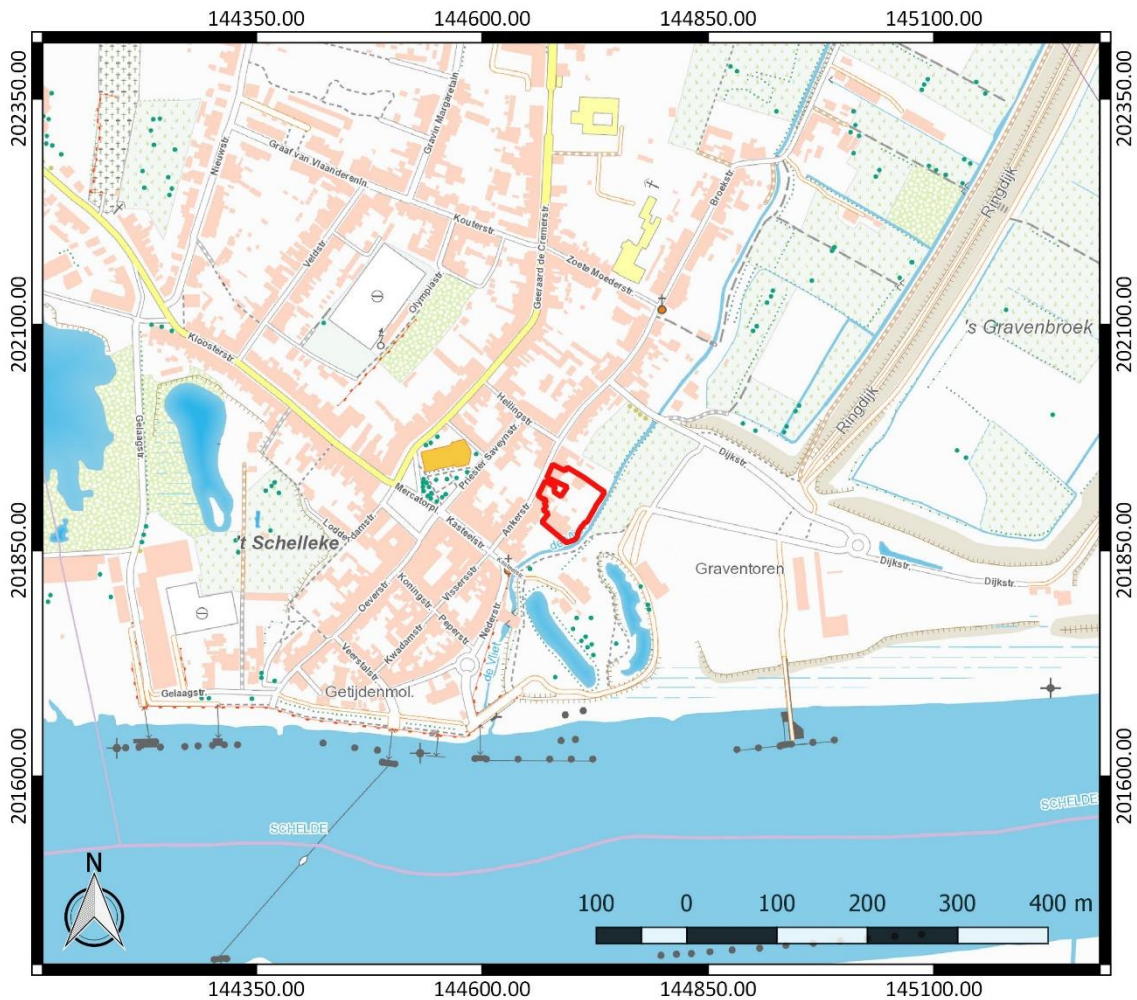
² <https://geo.onroenderfgoed.be>

Figuur 1: Kadasterplan met aanduiding van het onderzoeksgebied in rood (www.geopunt.be)

Kadastrale percelen: Kruibeke, Afdeling 3, sectie A, nummers 346/3D, 346/53D, 346/2E, 346/5V, 346/5W, 347N, 348B, 348/2C

Oppervlakte onderzoeksgebied: ca. 3550 m²

Topografische kaart:

Figuur 2: Topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://www.dov.vlaanderen.be>)

Begin- en einddatum uitvoering onderzoek: 27/04/2023 – 11/05/2023

Relevante termen uit de thesauri bij de Inventaris Onroerend Erfgoed: bureauonderzoek, steentijd, metaaltijden, Romeinse tijd, middeleeuwen, nieuwe tijd, nieuwste tijd

Verstoorde zones: de woningen 25-27-33-37-39-41 zijn onderkelderd.

2.2 Archeologische voorkennis

Er is geen concrete archeologische voorkennis met betrekking tot het onderzoeksgebied.

Figuur 3: Zicht op de bestaande toestand (huisnr. 25)

Figuur 4: Zicht op de bestaande toestand (huisnr. 41)

Figuur 5: Kelder huisnr. 27

Figuur 6: Kelder huisnr. 33

Figuur 7: Kelder huisnr. 37

Figuur 8: Kelder huisnr. 39

Figuur 9: Kelder huisnr. 41

2.3 Onderzoeksopdracht

2.3.1 Vraagstelling en randvoorwaarden

Naar aanleiding van de geplande werken ter hoogte van het onderzoeksterrein werd een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd. Hierbij staat de vraag centraal wat de impact zal zijn van de geplande werken op het archeologisch bodemarchief. Op basis daarvan wordt een afweging gemaakt of verder archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem nodig is.

Volgende onderzoeksvragen worden behandeld:

- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het terrein?
- Wat is de landschapshistoriek en de gebruiksevolutie van het terrein?
- Wat is de impact van de geplande werken?

Randvoorwaarden: er zijn geen randvoorwaarden van toepassing.

2.3.2 Beschrijving geplande werken

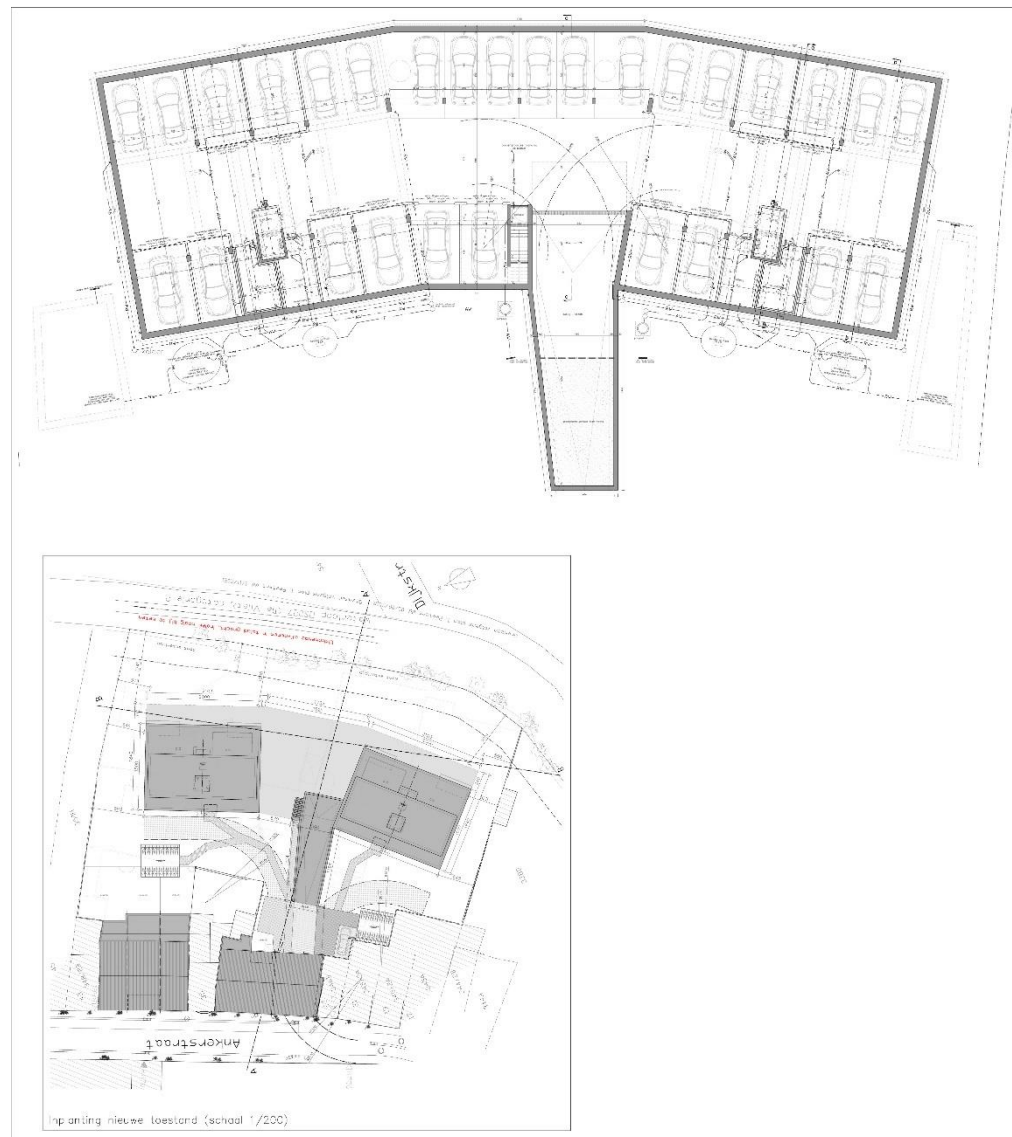
Op het terrein wordt de bouw van een meergezinswoning en eengezinswoningen voorzien. De meergezinswoning wordt in het zuidoosten van het onderzoeksgebied voorzien. Na realisatie van de meergezinswoning worden woningen 37-39-41 vervangen door nieuwe eengezinswoningen. Voor de bouw aangevat kan worden, zal de bestaande bebouwing binnen het onderzoeksgebied gesloopt worden. De bestaande bebouwing is deels onderkelderd. De precieze ligging en diepte van de kelders is op dit moment echter niet gekend.

De meergezinswoning zal een ondergrondse verdieping hebben, die toegankelijk is vanop de Ankerstraat. De kelderverdieping zal een verstoringsdiepte van ca. 3 m onder de nulpas hebben tot aan de bovenzijde van de vloerplaat van de kelder. Ter hoogte van de lifput loopt de verstoringsdiepte op tot 4,30 m onder de nulpas. De nulpas zelf ligt ongeveer 10 cm hoger dan het huidige maaiveldniveau.

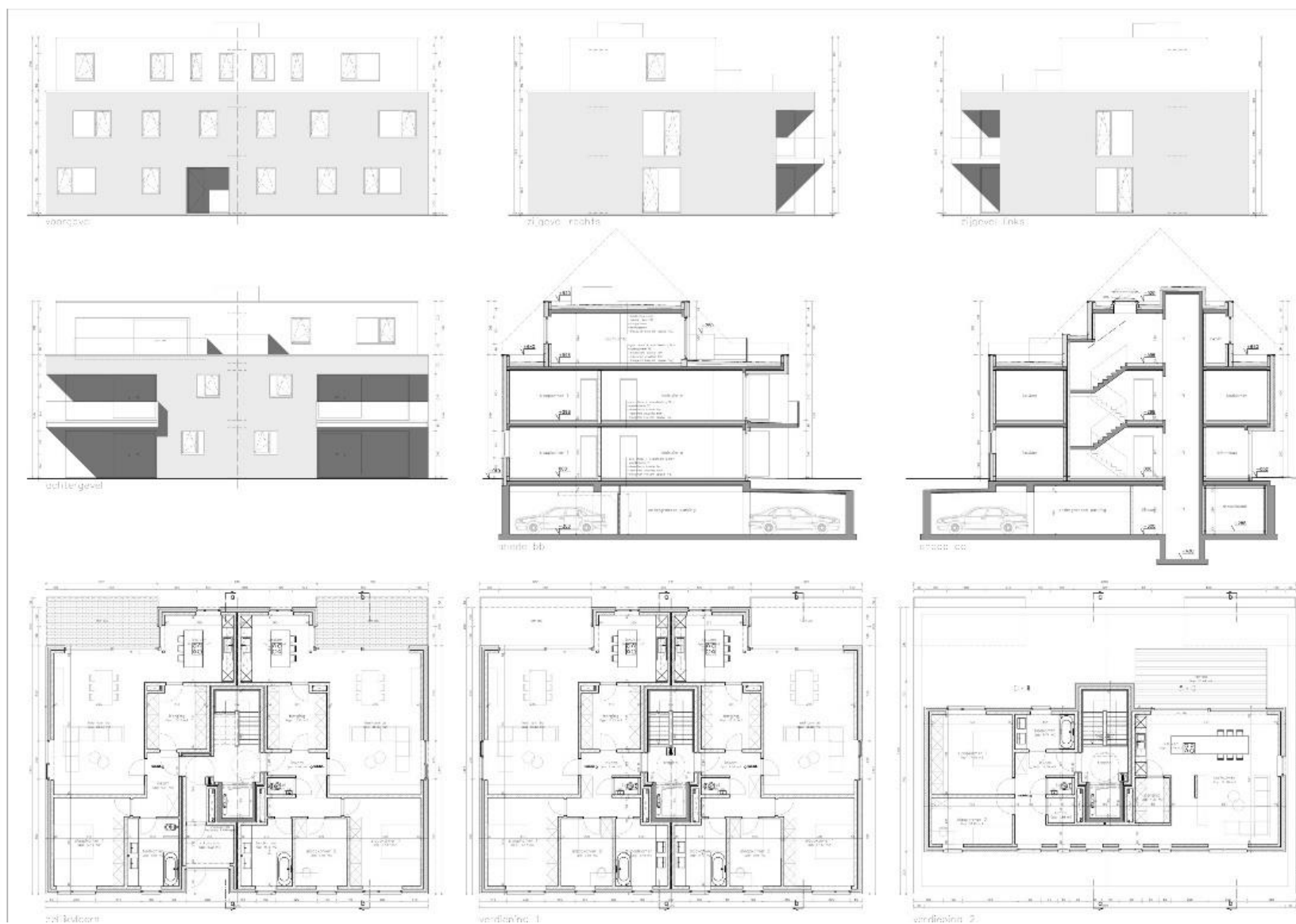
Ter hoogte van de locaties waar verhardingen aangelegd worden, zal de verstoringsdiepte van de geplande bodemingrepen ca. 40 cm diep bedragen. Het gaat om weginfrastructuur en om wandelpaden die centraal op het terrein aangelegd worden om de gebouwdelen toegankelijk te maken.

De omgevingsaanleg zal bestaan uit groenaanleg met de aanleg van gras en de aanplant van heesters en bomen. De verstoringsdiepte van de groenaanleg zal ca. 30 à 40 cm diepte bedragen. Ter hoogte van de plantkuilen voor nieuwe bomen loopt de verstoringsdiepte plaatselijk op tot ca. 1 m.

De nieuwe bebouwing wordt voorzien van septische putten en regenwaterputten. De plaatsing ervan betekent een verstoring tot op een diepte van ca. 3,20 m. Naast de nieuwe meergezinswoning worden infiltratievoorzieningen aangelegd. Die zullen een verstoringsdiepte van ca. 1,20 m kennen.

Figuur 10: Ontwerpplan en kelderplan

Figuur 11: Snedes

2.3.3 Werkwijze

Het bureauonderzoek heeft betrekking op een zone die gekenmerkt wordt door een lage densiteit aan bebouwing in het verleden. Daarom wordt bijzondere aandacht besteed aan de landschappelijke opbouw en het landgebruik van het gebied.

Voor het bureauonderzoek zijn de aardkundige gegevens online opgezocht via www.dov.vlaanderen.be en www.geopunt.be. De geomorfologische kaart en de bodemerosiekaart zijn niet beschikbaar voor het onderzoeksgebied. Het historisch kaartmateriaal is georeferereerd geraadpleegd op www.geopunt.be.

Het belangrijkste beschikbare historisch kaartmateriaal werd geraadpleegd om de gebruiksgeschiedenis van het onderzoeksgebied van de laatste eeuwen zo goed mogelijk te kennen. Met de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden (1771-1778), de Atlas der Buurtwegen (1841) en de Atlas cadastrale parcellaire de la Belgique van Popp (1842-1879) worden drie momentopnames bekeken, voorafgaand aan de stafkaarten. De informatie afkomstig uit historisch kaartmateriaal kan een impact hebben op de inschatting van de kwaliteit van het eventueel aanwezige oudere bodemarchief. Beschikbare stafkaarten en luchtfoto's van het onderzoeksterrein werden geraadpleegd op www.geopunt.be en op www.cartesius.be. Ze worden enkel weergegeven in voorliggende studie wanneer ze een relevante bijdrage kunnen leveren aan de onderzoeksvragen met betrekking tot de landschapshistoriek, de gebruiksgeschiedenis van het terrein of de evolutie van de historische bebouwing.

In het kader van de vraagstelling rond het archeologisch potentieel van het terrein werden de Centrale Archeologische Inventaris en de landschapsatlas geraadpleegd. De Centrale Archeologische Inventaris is een inventaris van tot nog toe gekende archeologische vindplaatsen. Vanwege het specifieke karakter van het archeologisch erfgoed dat voor ons verborgen zit in de ondergrond, is het onmogelijk om op basis van de Centrale Archeologische Inventaris met zekerheid uitspraken te doen over de aan- of afwezigheid van archeologische sporen.

2.4 Assessmentrapport

2.4.1 Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied

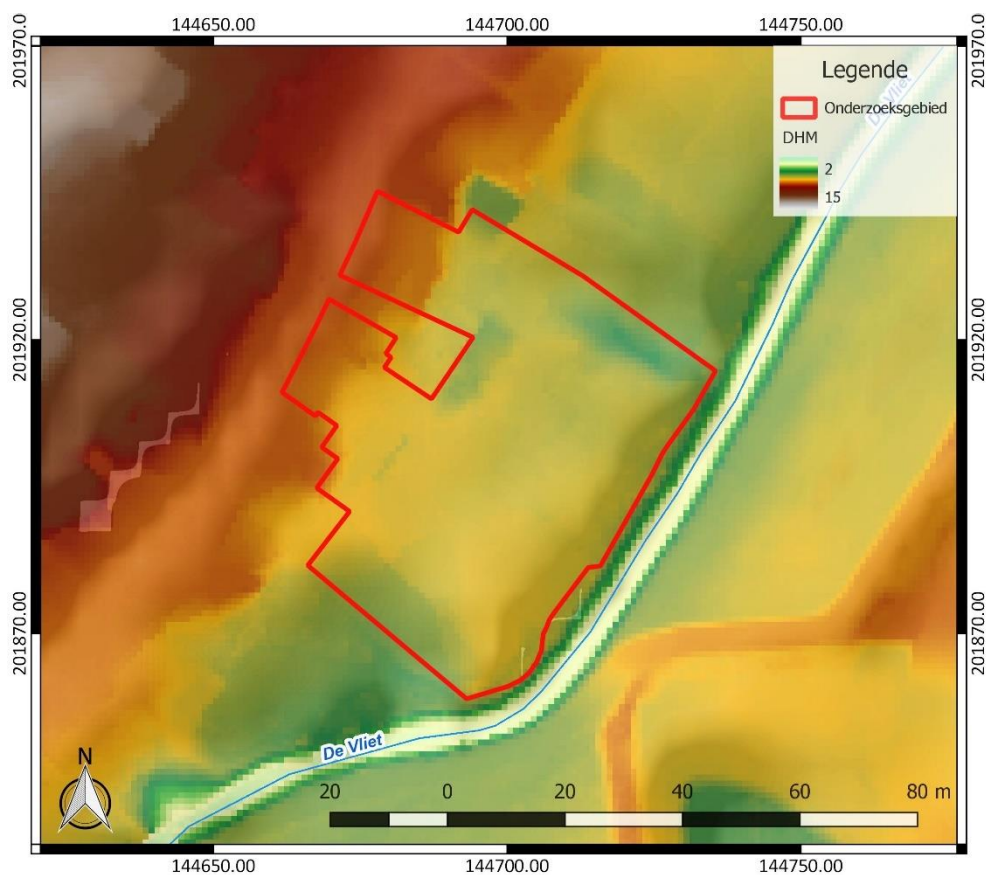
Het onderzoeksgebied is gelegen in het centrum van Rupelmonde (Figuur 12), ten zuidoosten van de Ankerstraat. Volgens het gewestplan is het terrein gelegen in woongebieden. Hydrografisch behoort het tot het Beneden-Scheldebekken. Het onderzoeksgebied grenst in het oosten aan De Vliet (Figuur 14). Op korte afstand ten zuiden vinden we verder ook de Zeeschelde.

Geomorfologisch behoort Kruibeke tot de Wase Cuesta. Dit is een topografisch hooggelegen gebied, dat in het zuiden begrensd wordt door de Schelde en Durme en in het oosten door het doorbraakdal van Hoboken. De cuesta kent hoogtes van ca. 4 tot 30 m TAW. In het noorden helt de cuesta eerder zwak af naar het poldergebied dat zich daar situeert, terwijl het zuidelijke cuestafront steil is. Hierdoor wordt het zuiden van de Wase Cuesta ingesneden door eerder korte waterlopen. Het quartaire dek bestaat uit hellingsedimenten en niveo-eolische afzettingen en wordt gekenmerkt door fijn zand tot zandleem.³

³ Jacobs *et al.* 2001, 7

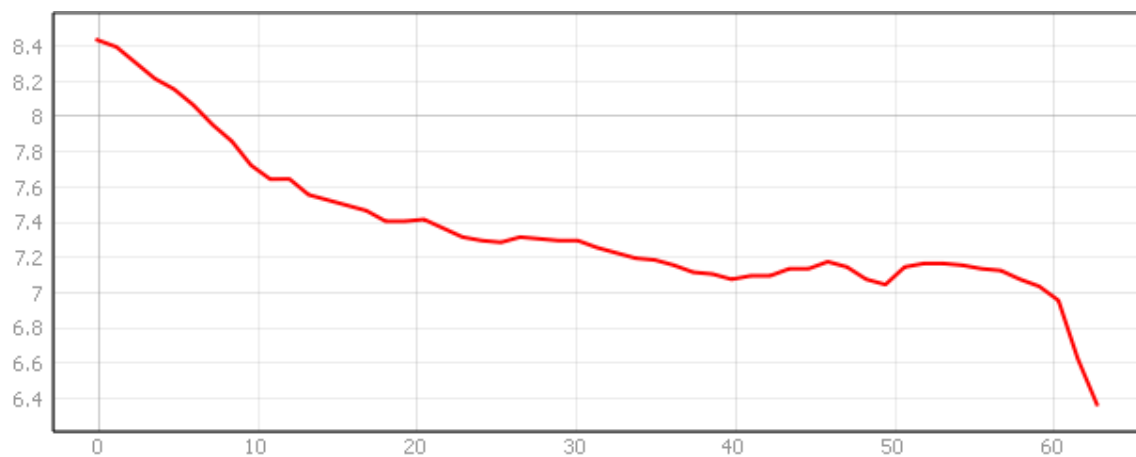
Figuur 12: Luchtfoto van 2022 met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://www.geopunt.be/kaart>)

Figuur 13: Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1 m en Hillshade DHM Vlaanderen I, 5 m, met aanduiding van het onderzoeksgebied

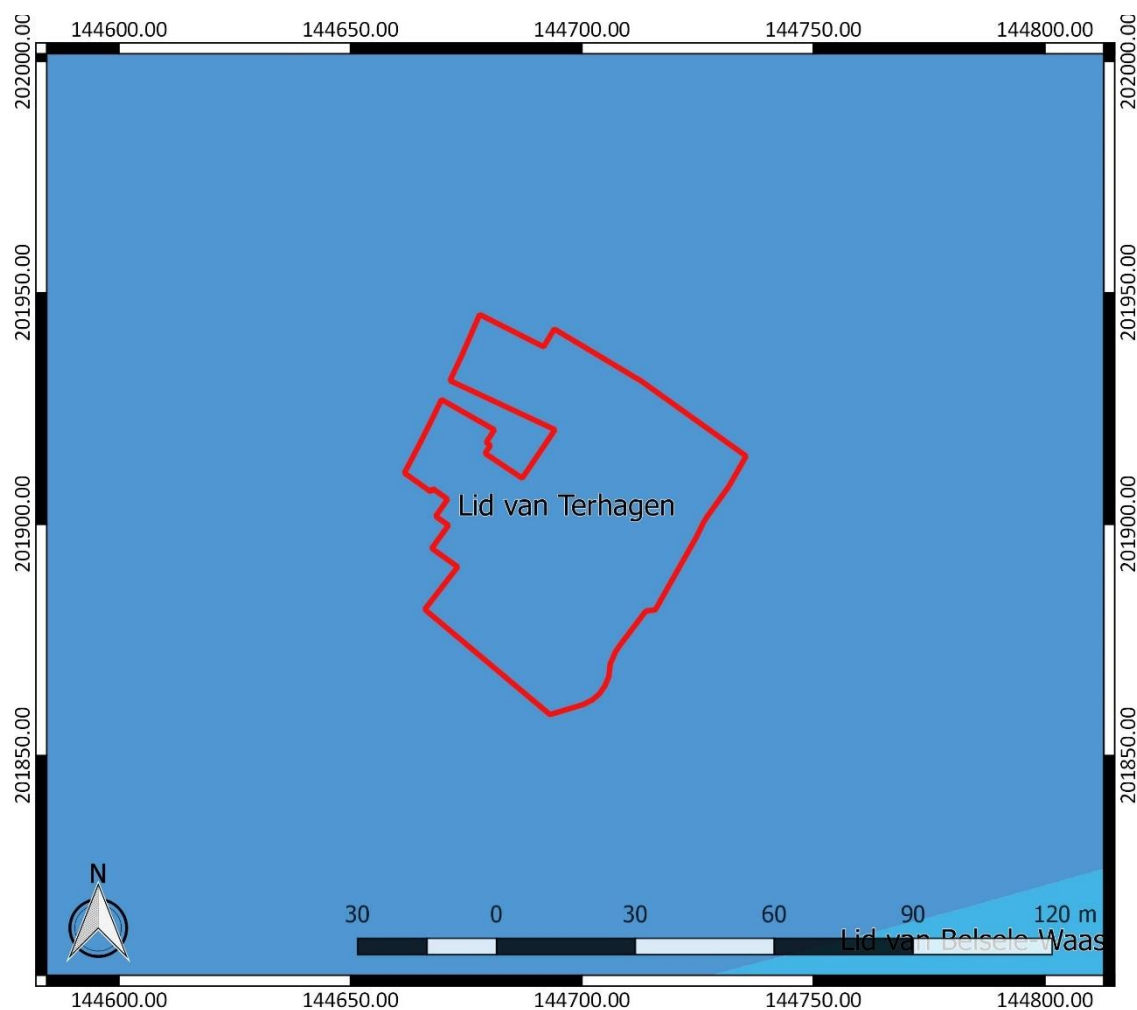

Figuur 14: Hydrografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied, Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1 m en Hillshade DHM Vlaanderen I, 5 m (<https://www.geopunt.be/kaart>)

Figuur 15: Hoogteverloop van noordwest naar zuidoost over het onderzoeksgebied (www.geopunt.be/kaart)

Het onderzoeksgebied bevindt zich ten oosten van de Wase Cuesta, ter hoogte van lager gelegen gronden nabij de Schelde. Het terrein zelf helt licht af van het noordwesten naar het zuidoosten, naar De Vliet toe. Het kent een hoogte die afloopt van 8,4 tot 6,4 m TAW.

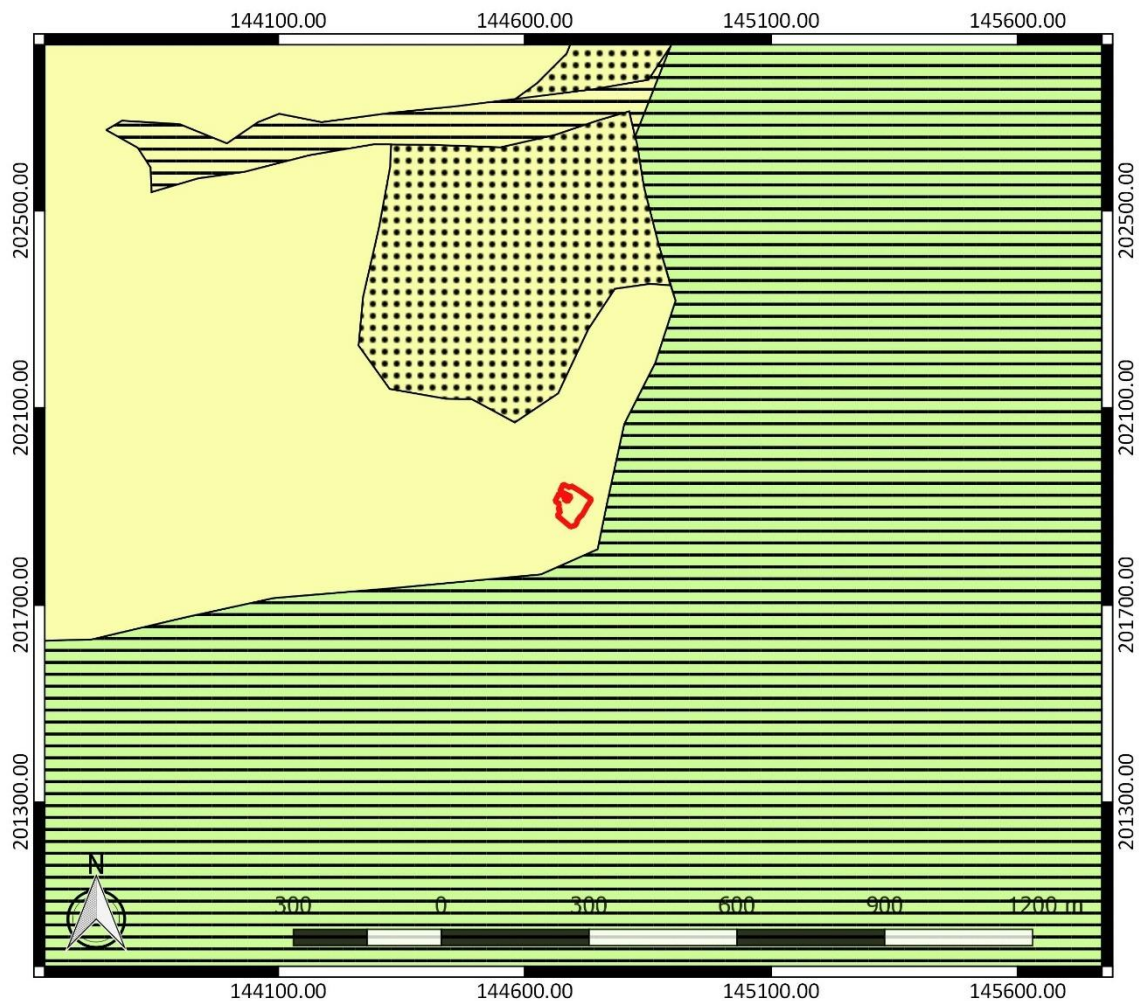

Figuur 16: Tertiaire geologische ondergrond met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

De tertiaire ondergrond van het onderzoeksgebied (Figuur 16) bestaat uit het Lid van Terhagen. Het wordt gekenmerkt door bleekgrijze klei die onderaan kalkhoudend is.⁴

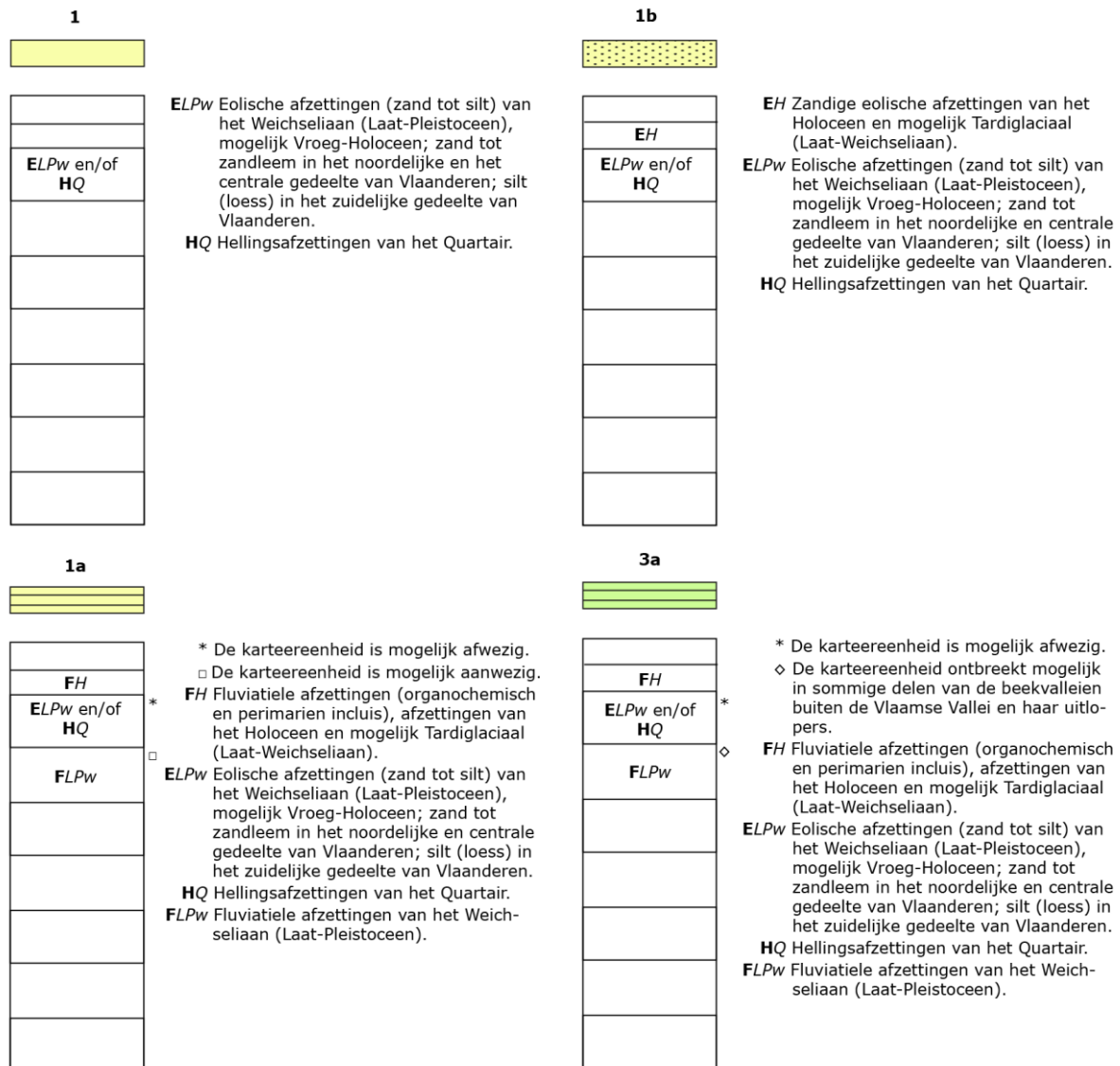
⁴ www.geopunt.be/kaart

De quartairgeologische kaart (Figuur 17) geeft aan dat in het onderzoeksgebied eolische afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) en mogelijk van het Vroeg-Holoceen voorkomen, en/of hellingafzettingen van het Quartair.⁵

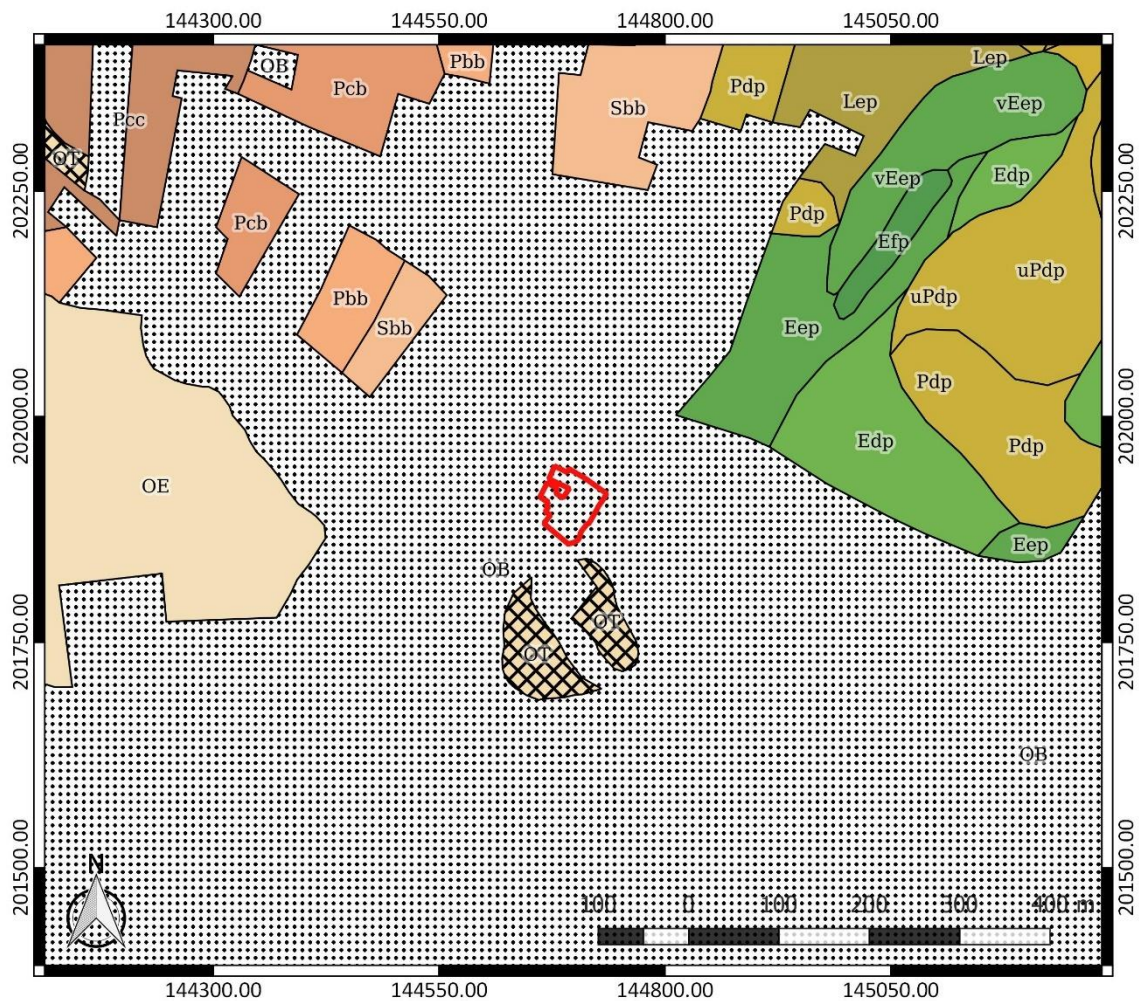
Figuur 17: Quartairgeologische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

⁵ www.geopunt.be/kaart

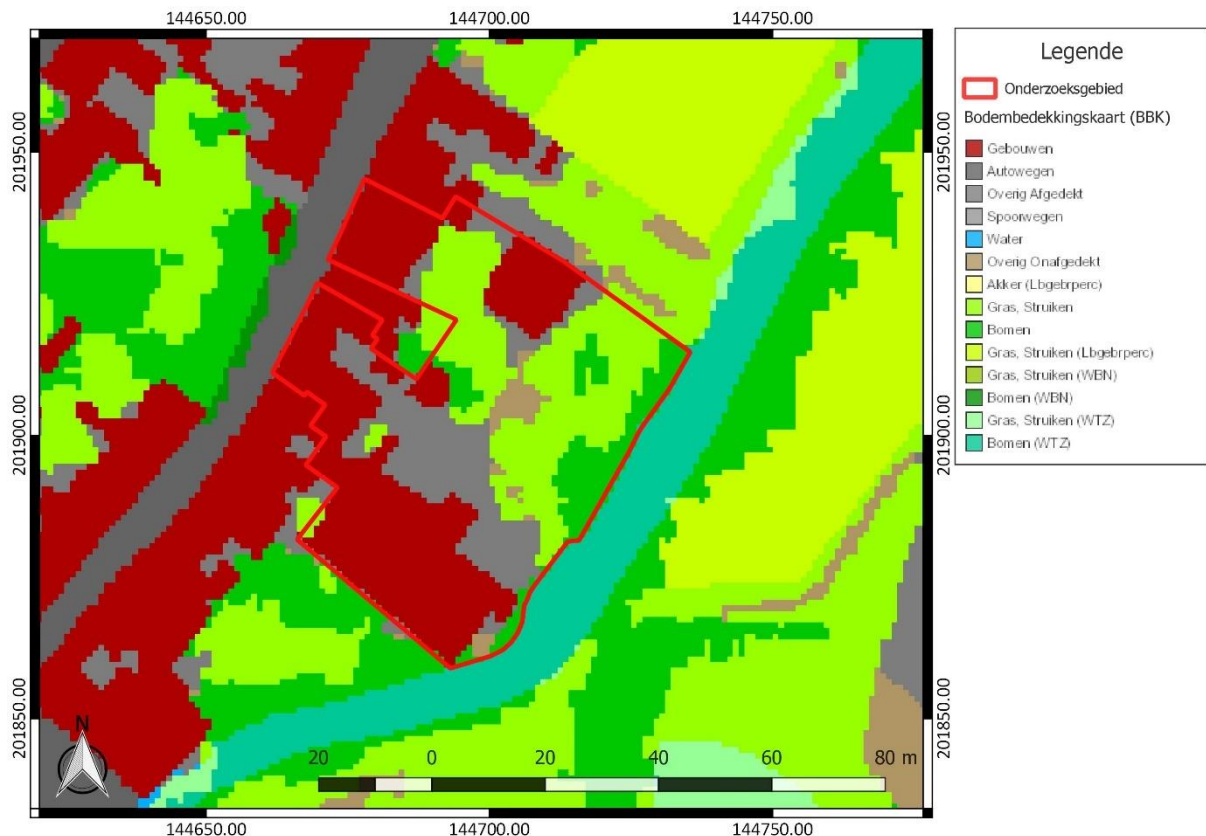
Figuur 18: Legende bij de quartairgeologische kaart (www.geopunt.be)

De bodemkaart (Figuur 19) situeert het onderzoeksgebied en zijn omgeving in een bebouwde zone (OB). Op enige afstand ten oosten vinden we een sterk gleyige kleibodem zonder profiel (Eep), een matig gleyige kleibodem zonder profiel (Edp) en een matig natte licht zandleembodem zonder profiel (Pdp). Naar het westen toe, ter hoogte van de Wase Cuesta, bestaat de bodem eerder uit een droge lemig zandbodem met structuur B horizont (Sbb) en een droge licht zandleembodem met structuur B horizont (Pbb). Een grote zone ten westen is aangeduid als groeven (OE) en een beperkte zone ten zuiden van het onderzoeksgebied is weergegeven als sterk vergraven gronden (OT). Aangezien het onderzoeksgebied te situeren is ter hoogte van laaggelegen gronden aan de rand van de Wase Cuesta en nabij de Schelde, is eerder een matig natte ondergrond te verwachten, die bestaat uit zandleem of uit klei.

Figuur 19: Bodemkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

In het onderzoeksgebied zijn op de bodemgebruikskaart gebouwen en verhardingen te bemerken. Voor het overige wordt het onderzoeksgebied volgens de kaart ingenomen door gras, bomen en struiken (Figuur 20). Dit beeld komt overeen met het beeld dat we zien op een recente luchtfoto (Figuur 12).

Figuur 20: Bodemgebruikskarta met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

2.4.2 Historische beschrijving van het onderzochte gebied

De naam Rupelmonde is afkomstig van de ligging van het dorp tegenover de monding van de Rupel. Prehistorische vondsten wijzen al op vroege menselijke activiteiten in de omgeving. Oorspronkelijk zou Rupelmonde een Romeinse oeverpost geweest zijn voor de bewaking van de Schelde en de Rupel. In de 12de tot 13de eeuw was er sprake van een burcht, waarrond een kleine omwalde stad groeide. De burcht, het Gravenkasteel, werd verschillende keren belegerd en verwoest. Tot de 17de eeuw diende het als staatsgevangenis.⁶

Op de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgemaakt op initiatief van graaf de Ferraris (1771-1778), is het onderzoeksgebied gesitueerd in de historische kern van Rupelmonde (Figuur 21). Het terrein is op de kaart weergegeven ter hoogte van de historische voorloper van de Ankerstraat, maar dit komt door een afwijking bij het georfereren van de kaart. In werkelijkheid moet het onderzoeksgebied meer naar het zuidoosten toe gesitueerd worden, tot het aan de straat grenst. We zien dat aan de straatzijde bebouwing aanwezig is. De achterliggende zone is in gebruik als tuinen. Ten oosten zien we de loop van De Vliet, die ook vandaag nog aan het onderzoeksgebied grenst. Op vrij korte afstand ten zuiden zien we de aanduiding van de burcht. Even ten westen vinden we ook de kerk aangeduid op de kaart.

⁶ Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: Rupelmonde [online], <https://id.erfgoed.net/themas/13957> (geraadpleegd op 2 mei 2023).

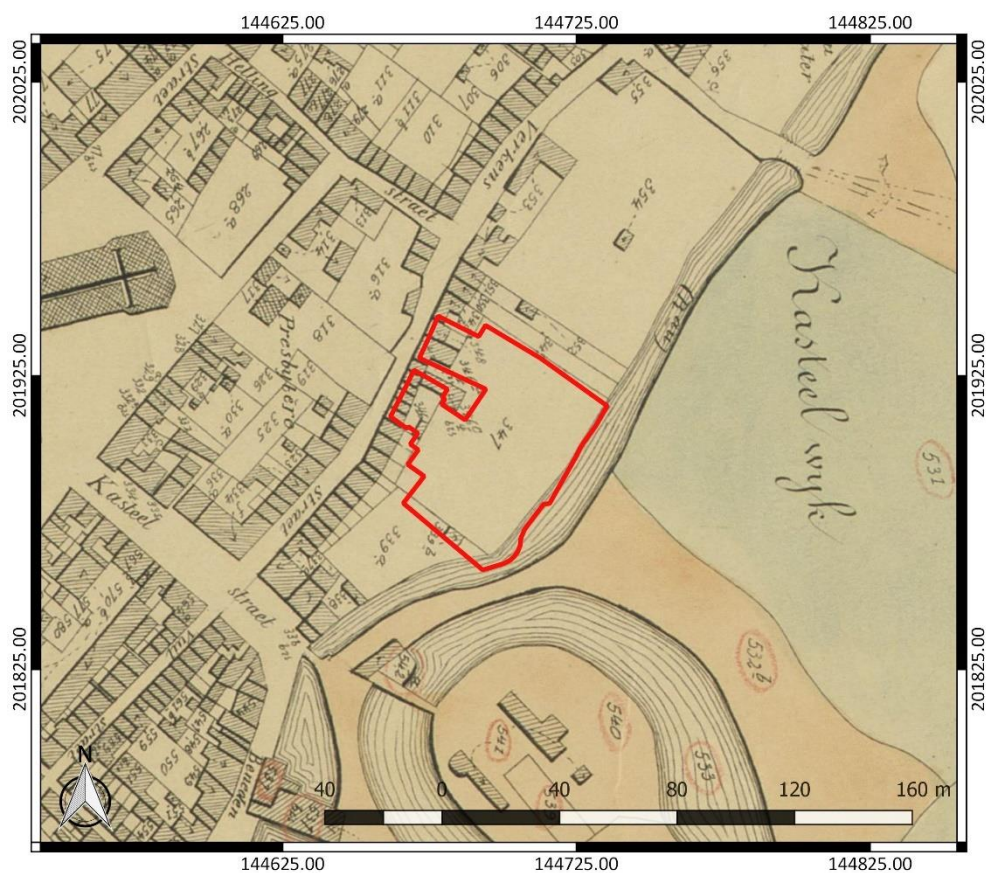
Figuur 21: Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Op de Atlas der Buurtwegen (1841) is nog steeds bebouwing te zien in het westen van het onderzoeksgebied, ter hoogte van de Ankerstraat. Vermoedelijk was de rest van het terrein nog steeds in gebruik als tuinen (Figuur 22). Ten oosten zien we opnieuw De Vliet die aan het terrein grenst, maar die op de kaart 'Meulenwater' genoemd wordt. Opnieuw zijn de kerk en de burcht ook te zien op de kaart. De Atlas cadastral parcellaire de la Belgique van P.C. Popp (1842-1879) geeft een erg gelijkaardig beeld als de Atlas der Buurtwegen weer.

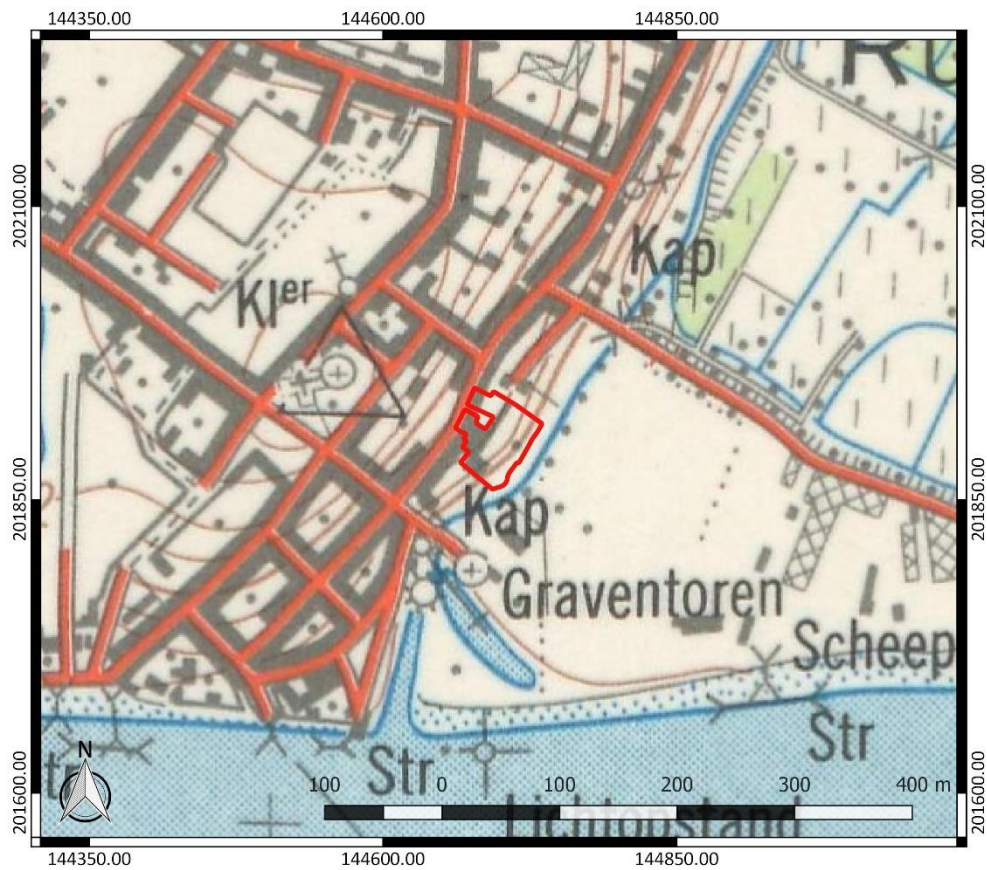
Een topografische kaart uit 1969 en een luchtfoto uit 1971 (Figuur 25) tonen ons voor het eerst dat de bebouwing binnen het onderzoeksgebied uitgebreid is. Het lijkt te gaan om de bebouwing die vandaag de dag ook nog aanwezig is binnen het onderzoeksgebied. Een luchtfoto uit 1979-1990 (Figuur 26) toont een gelijkaardig beeld als de voorgaande luchtfoto, maar met een hogere resolutie. Daarom is de luchtfoto beter te interpreteren. Het beeld komt overeen met het beeld dat we zien op een recente luchtfoto (Figuur 12).

Figuur 22: Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 23: Atlas cadastral parcellaire de la Belgique van Popp met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 24: Topografische kaart uit 1969 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.cartesius.be)

Figuur 25: Luchtfoto uit 1971 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 26: Luchtfoto uit 1979-1990 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

2.4.3 Het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader

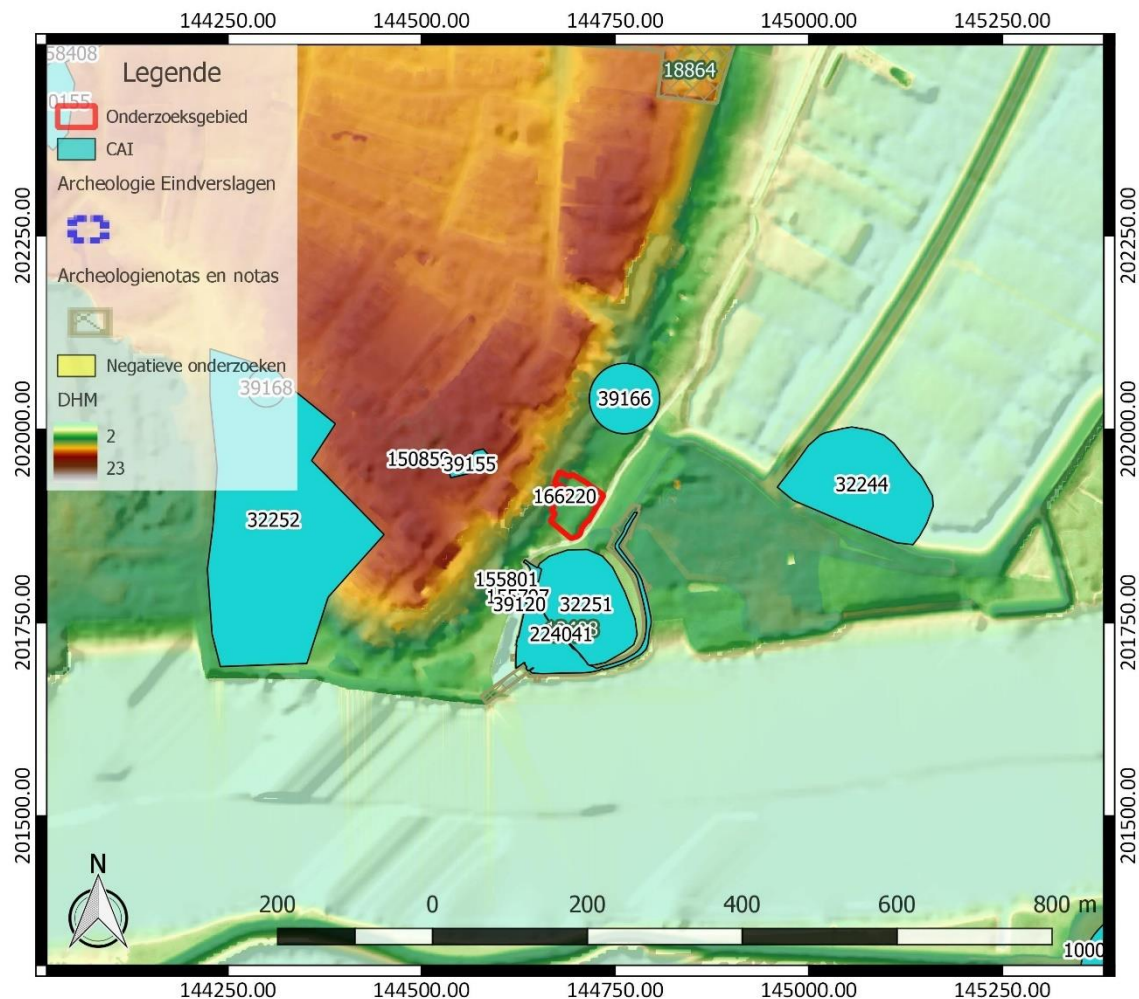
De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) vermeldt een aantal locaties in de omgeving van het onderzoeksgebied waar archeologische resten gekend zijn (Figuur 27). De in de nabijheid gelegen archeologische waarden en de locaties met een gelijkaardige landschappelijke ligging worden besproken. Ze zijn het relevantste om het archeologisch potentieel van het terrein in te schatten.

Net ten westen van het onderzoeksgebied vinden we CAI ID 166220. Het duidt enkele vondsten aan die afkomstig zijn uit De Vliet, ter hoogte van de vroegere Graventoren. De Graventoren moet echter meer naar het zuiden toe gesitueerd worden, ten zuiden van het onderzoeksgebied. De vondsten omvatten aardewerk uit de bronstijd, de Romeinse tijd, de vroege middeleeuwen, de volle middeleeuwen en de nieuwe tijd. Er is ook sprake van verschillende metaalvondsten, waaronder beitels, kanons- en musketkogels en een bootshaak.⁷

Ten noorden vinden we de aanduiding van Rattenburg (39166). Het is echter niet duidelijk wat dit precies omvat. Mogelijk was het een hoeve, luthof of burcht. De oudste vermelding dateert uit 1470. In 1585 werd het afgebroken.⁸

⁷ Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: beekje 'De Vliet' [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/166220> (geraadpleegd op 2 mei 2023).

⁸ Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: Rattenburg [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/39166> (geraadpleegd op 2 mei 2023).

Figuur 27: Overzichtskartaal Centrale Archeologische Inventaris met aanduiding van het onderzoeksgebied
(<https://geo.onroerenderfgoed.be/>), weergegeven op het DTM 1 m en Hillshade DHM 5 m

Naar het oosten toe vinden we de aanduiding van een site met walgracht uit de middeleeuwen (CAI ID 32244).⁹

Ten zuiden vinden we verschillende CAI-locaties die te maken hebben met de burcht. CAI ID 32251 is de aanduiding van de kasteelhoeve Graventoren. Het omvat het Gravenkasteel, omringd door een brede gracht. Zoals we hoger reeds vermeldde, werd het kasteel op het einde van de 12de eeuw gebouwd. In 1678 werd het vernield. Op de resten van de burcht werd in 1817 een bakstenen toren opgericht.¹⁰ Bij archeologisch onderzoek ter hoogte van CAI ID 224041 werd aardewerk uit de late middeleeuwen en de nieuwe tijd aangetroffen in de alluviale klei.¹¹

Ter hoogte van CAI ID 39120 bevond zich een watermolen die eigendom was van de graaf van Vlaanderen. Bij restauratiewerken zijn funderingen uit de 16de eeuw gevonden. De oudste vermelding van de molen dateert uit 1187. Het is daarmee de oudste gekende getijdenmolen in de

⁹ Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: Dijkstraat I [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/32244> (geraadpleegd op 2 mei 2023).

¹⁰ Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: Kasteelhoeve Graventoren [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/32251> (geraadpleegd op 2 mei 2023).

¹¹ Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: Mercatoreiland [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/224041> (geraadpleegd op 2 mei 2023).

Nederlanden.¹² Net ten noorden van de watermolen bevond zich een molenaarswoning. Het huidige gebouw is 19de-eeuws maar de oorsprong van het gebouw gaat verder terug, minstens tot de 18de eeuw.¹³

Ten westen van de burcht zijn bij onderzoek ter hoogte van CAI ID 155801 nivelleringspakketen vastgesteld waarin aardewerk uit de 15de tot 16de eeuw gevonden is. Er bleek ook sprake van bakstenen constructieresten uit de 16de of 17de eeuw. Tot slot werd ook een bakstenen beerput uit de 19de eeuw aangetroffen.¹⁴

Naar het westen toe vinden we de parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw (CAI ID 39155), die ook hoger reeds aan bod kwam bij de bespreking van de historische kaarten. De kerk zou teruggaan op een kapel, die vermoedelijk dateert uit de 8ste eeuw. Daarna wordt eerst een Romaanse kerk opgericht, die daarna gevolgd wordt door een gotische kerk. De oudste vermelding van een kerk dateert uit 1172. In 1453 raakte de kerk zwaar beschadigd en werd ze herbouwd in gotische stijl.¹⁵

Even ten westen van de kerk zijn bij archeologisch onderzoek ter hoogte van CAI ID 150859 leemontginningskuilen gevonden, die later als afvalkuilen hebben gediend. De kuilen worden in de eerste helft van de 13de eeuw gedateerd. Er bleek ook sprake van een verdiepte haardplaats die tussen de eerste helft van de 13de eeuw en de eerste helft van de 14de eeuw te plaatsen is.¹⁶

Tot slot vermelden we nog de vondst van lithisch materiaal, dierenbeenderen met sporen van menselijke bewerking en aardewerk uit het neolithicum ter hoogte van CAI ID 32252. Er is ook sprake van resten uit de Romeinse tijd, met de vondst van een ronde houten waterput.¹⁷ In het noorden van deze vondstlocatie is het gasthuis Sint-Jan-Baptist ook nog apart aangeduid met CAI ID 39168. Het zou omstreeks 1300 gesticht zijn. Het oorspronkelijke houten gasthuis werd in 1452 afgebrand door de soldaten van Filips de Goede. Daarna werd het herbouwd in steen. In 1664 worden de Zwartzusters verantwoordelijk voor het gasthuis. Zij worden in 1797 verjaagd.¹⁸

Andere gekende archeologische waarden in de omgeving van het onderzoeksgebied bevinden zich al op vrij grote afstand ten opzichte van het onderzoeksgebied of kennen een verschillende landschappelijke ligging. Ze zijn weinig relevant om het archeologisch potentieel van het terrein in te schatten. Daarom worden ze hier niet nader toegelicht. Archeologienota's of nota's van terreinen in de omgeving die geen relevante aanvulling op de reeds besproken CAI-locaties geven, lichten we daarom hier niet afzonderlijk toe.

¹² Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: Grafelijke watermolen Nederstraat [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/39120> (geraadpleegd op 2 mei 2023).

¹³ Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: Nederstraat 2 [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/155797> (geraadpleegd op 2 mei 2023).

¹⁴ Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: Nederstraat 5 [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/155801> (geraadpleegd op 2 mei 2023).

¹⁵ Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/39155> (geraadpleegd op 2 mei 2023).

¹⁶ Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: Geeraard De Cremerstraat 6 & 8 [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/150859> (geraadpleegd op 2 mei 2023).

¹⁷ Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: Schietakker [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/32252> (geraadpleegd op 2 mei 2023).

¹⁸ Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: Gasthuis Sint-Jan-Baptist [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/39168> (geraadpleegd op 2 mei 2023).

2.4.4 Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese

Na uitvoering van het bureauonderzoek kunnen de onderzoeksvragen die vooropgesteld werden, beantwoord worden.

Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het terrein? Wat is de landschapshistoriek en de gebruiksevolutie van het terrein?

Uit het uitgevoerde bureauonderzoek blijkt dat het terrein archeologisch potentieel kent. Het bevindt zich in de historische kern van Rupelmonde. Op de oudste kaart waarover we beschikken, is reeds historische bebouwing te zien langs de voorloper van de huidige Ankerstraat. Die oudste kaart gaat terug tot de 18de eeuw, maar de oorsprong van Rupelmonde gaat veel verder terug. Het is daarom niet onwaarschijnlijk dat resten van historische bebouwing op het terrein verder teruggaan in de tijd dan de 18de eeuw.

Gekende archeologische waarden in de omgeving tonen aan dat we rekening moeten houden met het mogelijke voorkomen van resten uit de steentijd, de metaaltijden, de Romeinse tijd, de middeleeuwen en de nieuwe tijd. Het terrein bevindt zich landschappelijk in laaggelegen gebied aan de voet van de Wase cuesta en in de buurt van de Schelde.

In de 20ste eeuw verschijnt de huidige bebouwing op het terrein. Er zijn geen aanwijzingen dat die diepe verstoringen van het bodemarchief veroorzaakt heeft. Momenteel gaan we op basis van de gebruiksevolutie van het terrein uit van een goed bewaard bodemarchief.

Wat is de impact van de geplande werken?

Binnen het volledige onderzoeksgebied worden werken gepland. De voornaamste werken omvatten de sloop van de bestaande bebouwing en de oprichting van nieuwe bebouwing die voorzien wordt van een kelderverdieping. Dit betekent een verstoringsdiepte van gemiddeld ca. 3 m. Ook ter hoogte van de locaties waar nutsvoorzieningen aangelegd worden, loopt de verstoringsdiepte op. Ter hoogte van de omgevingsaanleg die bestaat uit groenaanleg en verhardingen zal de verstoringsdiepte eerder ca. 30 tot 60 cm diep zijn. Dit alles doet besluiten dat binnen het volledige onderzoeksgebied het bodemarchief bedreigd is.

2.4.5 Afweging noodzaak verder vooronderzoek

Het bureauonderzoek toont aan dat het onderzoeksgebied archeologisch potentieel kent. De ligging binnen de historische kern van Rupelmonde en historische kaarten doen de aanwezigheid van resten van historische bebouwing verwachten. Die gaan zeker terug tot de 18de eeuw, maar wellicht nog veel verder. Op basis van de gunstige landschappelijke ligging van het terrein en de vele reeds gekende archeologische waarden in de omgeving is er verder ook een verwachting naar het voorkomen van resten uit de steentijd, de metaaltijden, de Romeinse tijd en de middeleeuwen. Vandaag de dag is een deel van het onderzoeksgebied bebouwd. Er zijn echter geen aanwijzingen dat het bodemarchief daardoor ernstig verstoord is. Bijgevolg verwachten we nog een goed bewaard bodemarchief. Dit bodemarchief wordt wel bedreigd door de geplande werken. Omwille van het archeologisch potentieel van het terrein en de bedreiging die uitgaat van de geplande werken, is bijkomend archeologisch vooronderzoek nodig.

Voor het verdere vooronderzoek wegen we verschillende onderzoeksmethodes af. Voorafgaand aan de sloopwerken dienen de aanwezige kelders bouwhistorisch geregistreerd te worden.

Geofysisch onderzoek is niet aangewezen omdat dit geen gegevens over de chronologie van de eventueel gedetecteerde fenomenen kan opleveren. Het potentieel op kennisvermeerdering is voor deze onderzoekstechniek te beperkt.

Veldkartering is niet mogelijk binnen het onderzoeksgebied, omdat het volledige terrein bebouwd, verhard of begroeid is.

Landschappelijk bodemonderzoek is wel relevant om de bewaringstoestand van de bodem en het potentieel op goed bewaarde steentijd artefactensites beter in te kunnen schatten. Afhankelijk van de bewaringstoestand van de bodem en het potentieel op goed bewaarde steentijd artefactensites is mogelijk bijkomend onderzoek naar steentijd artefactensites nodig.

Tot slot dient ook een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd te worden om na te gaan of binnen het onderzoeksgebied relevante archeologische sporen aanwezig zijn. Deze onderzoekstechniek biedt daarvoor voldoende ruimtelijk inzicht en is geschikt omdat een site zonder complexe verticale stratigrafie verwacht wordt.

3 Samenvatting

Naar aanleiding van plannen voor de sloop van bestaande bebouwing en de oprichting van nieuwe gebouwen diende een archeologienota opgemaakt te worden. Uit het uitgevoerde bureauonderzoek blijkt dat het terrein gesitueerd is binnen de historische kern van Rupelmonde. Daaruit volgt dat resten van historische bebouwing verwacht kunnen worden binnen het onderzoeksgebied. Gekende archeologische waarden in de omgeving onderstrepen verder het archeologisch potentieel van het gebied en geven aan dat ook resten uit de steentijd, de metaaltijden, de Romeinse tijd en de middeleeuwen kunnen voorkomen. Op basis van de gebruiksevolutie zoals we die konden reconstrueren aan de hand van historische kaarten en luchtfoto's zijn resten van (historische) bebouwing te verwachten. Verder zijn er geen ernstige verstoringen van het bodemarchief te verwachten en gaan we momenteel dus uit van een goed bewaard bodemarchief. De geplande werken op het terrein betekenen een bedreiging van het aanwezige bodemarchief. Gezien het archeologisch potentieel is daarom bijkomend archeologisch vooronderzoek nodig.

4 Bibliografie

4.1 Publicaties

Jacobs, P./S. Louwye/T. Polfliet/R. Adams/S. Vermeire/G. De Moor, 2001: *Toelichting bij de Quartairgeologische kaart. Kaartblad 15 Antwerpen, Gent.*

4.2 Websites

Cartesius (2023)

<https://www.cartesius.be>

Databank ondergrond Vlaanderen (2023)

<https://dov.vlaanderen.be/>

Geoportaal Onroerend Erfgoed (2023)

<https://geo.onroenderfgoed.be/>

Geopunt Vlaanderen (2023)

<https://www.geopunt.be/>

Inventaris Onroerend Erfgoed (2023)

<https://inventaris.onroenderfgoed.be>

Onderzoeksbalans Onroerend Erfgoed Vlaanderen (2023)

<https://www.onderzoeksbalans.be>

5 Bijlagen

5.1 Archeologische periodes

